

NOORDERPARK • GAGELBOS • GAGELROUTE

Ontstaansgeschiedenis van het slagenlandschap

Aan het eind van de Middeleeuwen begon men met de ontginning van woeste veengronden. Eerst ten behoeve van de akkerbouw en veeteelt, later ook voor de winning van turf. Het ontginnen gebeurde systematisch. Het leverde een karakteristiek landschap op bestaande uit langgerekte evenwijdige percelen. Deze percelen werden doorsneden door vele parallel lopende sloten en werden duidelijk afgebakend door wateringen en kades. Deze landschappen worden de slagenlandschappen genoemd, afgeleid van het middeleeuwse woord 'slaan', dat betrekking had op het verdelen van onontgonnen gebieden.

Foto 1. Bloeiend gagel in het veenheidegebied (foto: B. van Dijk).

Gagelbos

Halverwege de jaren negentig is, ter verbetering van de recreatieve mogelijkheden bij de stad, een bos aangelegd in het Noorderpark. Dit bos biedt vele mogelijkheden voor (natuurgerichte) recreatie, zoals fietsen, wandelen, kanovaren en skaten. Daarnaast draagt het bos ook bij aan de aantrekkelijkheid van het landschap, en daarmee aan een leefbare omgeving voor de Utrechtse bevolking.

Door de aanleg van het bos, waarin boomsoorten als de wilg, zomereik, populier, grauwe abeel en zoete kers voorkomen, is het leefgebied voor planten en dieren vergroot. Doordat het gebied bloemrijker wordt, zullen in de eerste plaats insecten - en met name vlinders - in het gebied toenemen. Als de bomen ouder worden, zullen zich meerdere diersoorten in het gebied gaan vestigen omdat het gebied voor hen dan aantrekkelijker wordt.

Bij de inrichting van het gebied is rekening gehouden met de cultuurhistorische waarde van het landschap. Er zijn inspanningen ge-

leverd om de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de ideeën hierachter beleefbaar te maken en te houden. Zo is bij het Fort op de Ruigenhoekse Dijk het inundatieveld gerealiseerd. Hier is zichtbaar hoe loopgraven de linie ondersteunden en hier kan in de toekomst het proces van het inunderen - ofwel het onder water zetten van lage gronden als middel tot verdediging - zichtbaar gemaakt worden.

Staatsbosbeheer is beheerder van het Gagelbos en omliggende natuurgebieden en heeft als doel de natuurwaarden te behouden en, waar mogelijk, uit te breiden.

Fort de Gagel

Fort de Gagel is aangelegd in 1819 ten noorden van Utrecht en diende ter afsluiting van de Gageldijk, Kerkeindse Dijk en ter flankering van de Klopdijk. In 1851 werd het fort versterkt met een verdedigbaar wachthuis. Het wachthuis is nog volledig intact en aan alle zijden voorzien van schietgaten. De hoofdschotsrichting is gericht op de Gageldijk. In 1880 werd het fort opnieuw verbeterd, waarbij onder meer een bomvrije kazerne werd toegevoegd.

Fort op de Ruigenhoekse Dijk

Fort op de Ruigenhoekse Dijk (1869-1870), in eigendom van Staatsbosbeheer, heeft een vierkante vorm met in elke hoek een toren. Het sloot de dijkwegen, tevens inundatiekaden, af. Ook de weg en de spoorlijn Utrecht - Hilversum lagen binnen bereik van het geschut. Rondom het fort worden dikwijls broedvogels als de bosuil, de grote bonte specht, de blauwe reiger en de ijsvogel aangetroffen. Doordat er zand op de gebouwen ligt, afkomstig uit de fortgracht, is het een "eilandje" van zandgrond in het veengebied, wat een aantal bijzondere plantensoorten oplevert, zoals koningskaars en zwarte toorts.

Foto 2. Fort op de Ruigenhoekse Dijk (foto: Provincie Utrecht, RER-plaatgroep, H.N. Bol).

Gagelroute

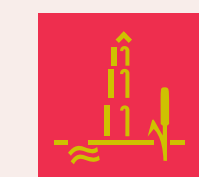
Een afwisselende rondwandeling door de Gagelbossen vanuit de stadsrand: eerst over de keileempaden en langs de 'snelgroeiers' van het Babybos naar de gerestaureerde inundatiesluis uit 1873 in de inundatiedijk met zijn 'uitloopkom' - bedoeld om de velden rond Fort op de Ruigenhoekse Dijk onder water te zetten bij een dreigende aanval op de Linie. Na een bezoekje aan de herstellende loopgraaf en de betonnen 'groepschuilplaats' (links) om het fort heen en over Kikkerpad en Kooidijk naar natuurreservaat Gagelpolder. Een echte jungle met riet- en moeraslanden, schrale graslandjes, zompige bosjes en struwelen, speciaal voor deze route opengesteld door Staatsbosbeheer (SBB). Verderop langs Fort de Gagel om door de vroegere inundatievelden terug te lopen naar het startpunt.

- Gagelroute, ± 7 km lang, 2 uur gaans. Startpunt: parkeerplaats Babybos.
- Bewegwijzering: tegen de klok in, zeshoekige, wit-groene bordjes.
- Na verbinding van nu doodlopende fietspaden in middendeel van Gagelbos (± 2005) zal de route met zijn markering omgelegd worden en niet meer de Gageldijk aandoen.
- Schoeisel: degelijk, vanwege soms modderige paden in natuurreservaat.
- Praktische kleding aan: vanwege 'overstapjes' over hekken in natuurreservaat.
- Honden verboden in natuurreservaat, ook aangelijnd!
- Deze route maakt deel uit van 40 Groene Hart-wandelroutes (5-15 km).
- Aansluiting op geel-rood gemarkeerd Waterliniepad van Wandelplatform-LAW.

Groene Hart

provincie Utrecht

Recreatieschap
Stichtse Groenlanden

staatsbosbeheer

Het recreatieschap Stichtse Groenlanden is een samenwerkingsverband van acht gemeenten en de provincie Utrecht. Het recreatieschap behartigt de belangen van de openluchtrecreatie. De zorg voor natuur en landschap neemt hierbij een belangrijke plaats in.

Het recreatieschap beheert en onderhoudt diverse recreatieterrinen, waaronder de Maarsseveense Plassen. Daarnaast ontwikkelt het schap voorzieningen in samenwerking met onder andere Staatsbosbeheer, voor allerlei actieve vormen van dagrecreatie, zoals wandelen, fietsen en kanovaren.